

Dám si jedno nebo jeden flat white?

Marie-Anna Hamanová (studentka Ústavu českého jazyka a teorie komunikace FF UK)

V rámci svých studentských prací a příležitostných brigád jsem strávila necelé tři roky prací za kávovarem v jedné nejmenované kavárně, kterou by současní kávoví znalci zcela jistě označili za výběrovou. Během své profesionální kariéry baristky jsem měla tu možnost setkat se nejrozmanitějšími označeními pro kávové nápoje, jejichž používání se v rámci běžné komunikaci obsluha–zákazník lišilo zákazník od zákazníka.

Je důležité zmínit, že většina názvů používaných pro označení kávových nápojů jsou slova cizího původu. V případě kávových stálic *espresso* a *cappuccino* máme co dočinění se slovy italského původu. Modernější nápoje jako je *flat white*, *drip*, *french press* či *aeropress* pak pocházejí z angličtiny. Pro mluvčího češtiny mohou tato cizí slova představovat různá úskalí. V první řadě je to samotná jejich výslovnost a hned za ní jmenný rod těchto názvů, který může být ošemetný.

Výslovnost názvů kávových nápojů pro mne byla po většinu času oblastí, kterou mne bavilo u zákazníků sledovat. Asi nebude překvapením, že čeští zákazníci, kteří se snažili vyvolat dojem těch největších znalců, si objednávali kávu s anglickou výslovností. Nejabsurdnější se mi tato skutečnost jevila ve spojitosti s typem filtrované kávy, pro kterou se používá označení V60, které odkazuje ke keramickému náčiní, do něž se vkládá papírový filtr pro přípravu již zmíněné filtrované kávy. Zákazníci s českou výslovností si objednávali: „Dám si jednu vé šedesátku.“ Ti, co se snažili udělat dojem, se nebáli vytasit s anglickou výslovností: „Dám si jedno ví sixty.“ Škoda, že do jazykového koutku nejde vepsat přízvuk, s jakým si zákazníci „ví sixty“ objednávali.

Výslovnost je ovšem oblastí, která je v případě těchto anglicismů veskrze individuální záležitostí, a já nemohu nikomu určovat, kdo co má jak vyslovovat, aby se to mým uším líbilo. V čem se ale často chybuje, je jmenný rod těchto kávových nápojů, a tím pádem i jejich skloňování ve větě. Problematickým se v tomto směru jeví zejména nápoj *flat white*. Setkala jsem se jak s objednávkou „Dám si jeden flat white“, tak „Dám si jedno flat white“. Jaká objednávka je jazykově správná?

Před zamyšlením nad rodem nápoje *flat white* se nejprve podívejme na jmenný rod celého spektra kávových nápojů. Vesměs se jedná o podstatná jména středního a mužského rodu, která se skloňují podle vzorů město nebo hrad. Středního rodu jsou a podle vzoru město se skloňují názvy jako *espresso* nebo *cappuccino*. U *espressa* je potřeba zmínit jednu zvláštnost. V *Akademickém slovníku cizích slov* je heslo *espresso* uvedeno pouze s jedním *s*. V profesionálním kávovém prostředí se však za správné považuje *espresso* se dvěma *s*. Psaná podoba *espresso* s jedním *s*, jak ji představuje slovník, je naopak v kávovém světě považována za výraz neprofesionality. V případě názvu tohoto silného kávového nápoje se tedy rozchází akademická doporučení s profesním slangem, což je dáno tím, že kávový svět přejímá původní italský název, zatímco slovník představuje jeho počestěnou verzi.

Středního rodu je také výraz *latté*, který ovšem zůstává ve větě nesklonný a nenáleží k žádnému vzoru. Zajímavé je také spojení *double espresso*, které je v této formě středního rodu a skloňovali bychom ho podle vzoru město. Jeho zkrácená verze *double* je ovšem už rodu mužského a skloňovala by se podle vzoru hrad. Uvedeme rozdílné příklady užití ve větě: *K tomu double espresso si dám ještě jednu*

sušenku / K tomu doublu si dám ještě mrkvový dort. Takovéto rozlišení je pro mluvčího češtiny běžné a nechybují v něm.

Určení jmenného rodu u nápoje *flat white* již není tak automatické. Pro jeho učení nám napoví tvrdá koncová souhláska *t*. Ukážeme si na něj jako na *ten flat white* bez *flat white*. Nápoj *flat white* je tedy mužského rodu neživotného a skloňuje se podle vzoru *hrad*. Gramaticky správná je tím pádem objednávka: „Dám si jeden *flat white*.“

Otázkou zůstává, proč se v použití tohoto názvu tak často chybí. Odpověď by mohla spočívat ve zvyklosti, s jakou si zákazníci kávu objednávají. *Dám si jedno espresso / double espresso / espresso machiato / cappuccino / latté* (střední rod) a najednou by měli přesedlat na *dám si jeden flat white*? Výraz *jedno flat white* se zřejmě používá na základě analogie se středním rodem ostatních kávových nápojů.

Pro pobavení mohu na závěr zmínit jeden z nejčerstvějších poznatků týkající se objednávání dvojitého *espressa* s vrstvou mléčné mikro pěny, tedy nápoje nazývaného *flat white*. O výslovnosti již byla řeč, o správném jmenném rodě také. Co ale představuje novou dimenzi, je objednávka: „Dám si jedno rovný bílý.“ Ten, kdo toto vyřkl, se již nesnaží odzbrojit obsluhu svou perfektní britskou angličtinou, ale do popředí se dostávají jeho překladatelské schopnosti a cit pro český jazyk. Otázkou zůstává, zda se novotvar *rovný bílý* v českém jazyce uchytí a kávoví nadšenci ho zařadí do svého slovníku.